

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

Абрамов А.П.

здобувач,

Центральний науково-дослідний інститут

Збройних Сил України

ПЛАНУВАННЯ ОБСЯГІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ЗМІН РІВНІВ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДЕРЖАВИ

Реалізація заходів з питань будівництва Збройних Сил (ЗС) України, в більшою мірою, спрямована на їх середньо- та довгострокове виконання. Відповідно до поглядів уряду, вже визначені основні напрямки розвитку ЗС України до 2017 та 2020 років [1], у свою чергу, досягнення поставлених цілей у визначений термін потребує вчасного отримання запланованих обсягів фінансового ресурсу на задоволення їхніх потреб.

На жаль, на нинішньому етапі розвитку ЗС не приділяється належна увага вирішенню проблеми якості планування фінансового забезпечення потреб заходів будівництва ЗС України. Одним із наслідків цього є невиконання завдань програм розвитку ЗС України. Під час їх розроблення та розрахунку фінансової потреби ЗС не враховуються повною мірою наслідки змін фінансово-економічних факторів, які впливають на розмір дохідної частини бюджету та знаходять своє відображення у економічних показниках країни, таких як: обсяг реального валового внутрішнього продукту (ВВП), рівень зайнятості, торговий баланс, величина державного боргу, інфляція, тощо. Тому одним із суттєвих недоліків під час складання планів та програм середньо- та довгострокового спрямування є неврахування можливості перевищення граничних значень цих показників, що може впливати на обсяг їх виконання.

Аналіз останніх досліджень, публікацій та низки документів свідчить про зростання уваги до вирішення проблеми підвищення ефективності виконання завдань середньо- та довгострокового спрямування в сучасних складних умовах розвитку ЗС України [2; 3].

Витрати на задоволення потреб ЗС цілком залежать не тільки від їхніх потреб, а й від можливостей держави, її економічного зростання. Сучасними дослідниками були здійснені спроби визначення основних факторів, які впливають на формування програм (планів) реформування та розвитку ЗС України, дана характеристика за їх складовими, запропонована їх класифікація та проведена оцінка їх впливу під час формування програм та планів розвитку ЗС України [4; 5].

Результатом спроби математичного обґрунтування впливу воєнних витрат на економічний розвиток було розроблення сценаріїв динаміки ефекту

конвергенції витрат на розвиток оборонно-промислового комплексу (ОПК) та економічний розвиток країни.

Економетричний аналіз свідчить, що в межах розглянутої комплексної моделі розвитку економіки на наступний рік збільшення воєнних витрат (на 1 млрд., дол.) може спричинити вплив на такі макроекономічні показники: рівень ВВП (+ 125910,9 млн., грн.), темпи росту ВВП (+ 1,8 %), темпи зростання виробництва (+ 3,4 %), кінцеве споживання (+ 70307,46 млн., грн.), прямі іноземні інвестиції (+ 1923,65 млн., дол.), рівень безробіття (–506,3 тис., чол.) [5].

Однак реальне визначення потреби фінансового ресурсу на виконання програм розвитку ЗС середньо- та довгострокового характеру потребує врахування майбутніх змін економічних показників держави, динаміка котрих відображає розвиток економіки та фінансові можливості країни.

Тому метою доповіді є висвітлення результатів щодо визначення зв'язку між зміною рівнів економічних показників держави та обсягом фінансового забезпечення потреб ЗС України.

Економіка держави являє собою складну структуровану систему, в якій окремі елементи перебувають у відповідних взаємозв'язках, що і визначає якість системи в цілому. У сучасних умовах оборона покликана надавати найбільш ефективні рішення сучасних воєнно-економічних завдань захисту держави від будь-яких посягань іззовні, а також швидкої локалізації внутрішніх конфліктів та забезпечення стабільного становища у державі.

Відповідно до своїх фінансових можливостей Україна може виділити лише 52 % від коштів, необхідних на потреби оборони. Безпосередньо за рахунок загального фонду бюджету держава забезпечує 32 % необхідних витрат. Інших 20 % – за рахунок спеціального фонду [6]. Тобто, Міністерством оборони України розроблена законодавча і нормативна база, яка в межах законодавчого поля держави дає можливість самим Збройним Силам за рахунок економічної і господарської діяльності забезпечити 20 % загальних потреб в оборонних витратах. Однак, виділення фінансового ресурсу на задоволення потреб нижче необхідного рівня, а також недофінансування програм [6] є одними із чинників неповного виконання заходів будівництва ЗС України.

У 2015 році, з урахуванням ситуації, яка склалася в країні, було здійснено додаткове фінансування задоволення потреб ЗС України, а саме, за рахунок збільшення спеціального фонду, більшою мірою за рахунок відчуження військового майна. Однак за поглядами деяких економістів [7,8], знецінення курсу валюти, підвищення інфляції та інші чинники здійснили значний вплив на фактичну величину державного бюджету порівняно з плановою. Тобто, повнота врахування змін показників та правильна оцінка економічних умов розвитку ЗС України дозволять поліпшити реальне фінансування заходів будівництва ЗС України в складних економічних та політичних умовах, у яких опинилася держава сьогодні.

Тому є доцільним визначити перелік економічних показників держави, що мають зв'язок зі зміною бюджету ЗС України. У таблиці 1 наведені результати розрахунків визначення кореляційного зв'язку, проведених у середовищі

«Eviews»: між зміною обсягів фінансування потреб Міністерства оборони (МО) (x) та такими показниками, як рівень індексу інфляції (y_1), розмір номінального ВВП (y_2), розмір зовнішнього (y_3) та загального боргу (y_4), рівень безробіття (y_5).

Отримані результати надали змогу обґрунтувати такі висновки:

- статистична залежність між зміною індексу інфляції та величинами бюджетів МО є незначною, лише 0,307 (за шкалою Чеддока статистично значимим зв'язок визнається за «більше 0,7»);

- розмір державного зовнішнього боргу має статистичний зв'язок з динамікою величин бюджету МО – коефіцієнт кореляції 0,776;

- розмір загального державного боргу (сукупність зовнішнього та внутрішнього державного боргу) має більший статистичний зв'язок з динамікою величин бюджету МО, аніж із зовнішнім, тому додаткову увагу необхідно зосередити на дослідженні внутрішнього боргового тиску на фінансові можливості держави щодо задоволення фінансових потреб ЗС;

- статистична залежність між зміною рівня безробіття та величинами бюджетів МО є незначною, лише 0,558, але більшою, ніж коефіцієнт кореляції індексу інфляції.

Таблиця 1

Динаміка величини бюджету МО та економічних показників держави, коефіцієнт кореляції

	Бюджет МО	Індекс інфляції	ВВП номінальний	Державний борг зовнішній	Державний борг загальний	Рівень безробіття
2006	2,251	1,026	2,193	2,028	9,276	1,094
2007	1,875	0,982	1,656	1,382	8,652	1,169
2008	1,728	0,936	1,259	1,087	3,449	1,163
2009	1,337	1,020	1,307	1,069	1,465	0,846
2010	1,372	1,049	1,103	0,942	0,986	0,928
2011	1,240	1,095	0,907	0,876	0,887	0,956
2012	1,046	1,147	0,847	0,818	0,810	1,000
2013	1,120	1,139	0,820	0,778	0,742	1,051
2014	0,632	0,917	0,762	0,875	0,598	0,897
2015	0,366	0,799	0,603	0,931	0,416	1,001
Коефіцієнт кореляції		0,307	0,924	0,776	0,832	0,558

Джерело: [9]

Тому, під час визначення величини зв'язків між розміром бюджету МО та зміною наведених у доповіді економічних показників держави, необхідно звернути увагу на зміну тягаря внутрішнього державного боргу та зростання ВВП.

У доповіді висвітлено питання щодо доцільності врахування змін економічних показників держави під час формування фінансових потреб МО на середньо- та довгострокову перспективу.

У середовищі «Eviews» проведені розрахунки щодо визначення можливого статистичного зв'язку між зміною обсягів фінансування на потреби ЗС України та економічними показниками держави. Отримані розрахунки надали змогу визначити найбільш тісний зв'язок між зміною бюджетів МО та таких економічних показників держави, як розмір номінального ВВП, загального і зовнішнього боргу. Дані результати можуть бути використанні під час моделювання сценаріїв планування та розподілу фінансового ресурсу на забезпечення виконання заходів будівництва Збройних Сил України на середньо- та довгострокову перспективу.

Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення розгорнутого переліку економічних показників держави, що мають вплив на результати фінансування середньо- та довгострокових планів та програм розвитку ЗС України.

Список використаних джерел:

1. Україна. Указ. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mil.gov.ua/diyalnist/reformi-ta-planuvannya-u-sferi-oboroni.
2. Україна. Наказ. Рекомендації щодо проведення оборонного огляду в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mil.gov.ua/diyalnist/reformi-ta-planuvannya-u-sferi-oboroni/provedennya-oboronnoho-oglyadu-v-zbrojnih-silah-ukraini.
3. Мунтіян, В. В. Вплив економічного фактору на Збройні Сили України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.old.niss.gov.ua/Table/Stenogr/007.htm.
4. Семененко, О. М. Класифікація та оцінка впливу факторів під час формування програм та планів розвитку Збройних Сил [Текст] / О. М. Семененко, О. Г. Водчиць, Ю. Б. Добровольський, Р. В. Бойко, О. А. Корочкін // Системи озброєння та військова техніка. – К., 2015. – № 2 (42). – С. 183–187.
5. Черняк, О. І. Взаємовплив оборонних витрат та економічного розвитку [Текст] / О. І. Черняк, Г. О. Харламова // Стратегічна панорама. – 2004. – № 3. – С. 150–156.
6. Біла книга України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mil.gov.ua/diyalnist/bila-kniga.html.
7. Економіка України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.index.minfin.com.ua.
8. Чеберяко, О. Вплив макроекономічних показників на фінансування потреб оборони держави [Текст] / О. Чеберяко, А. Смаль // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2012. – № 138. – С. 45–49.
9. Статистична звітність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.